

2020-059

Archeologienota Roeselare Populierstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

11-4-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Roeselare Populierstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 8110m² groot en heeft een min of meer rechthoekige vorm. Het situeert zich ten oosten van de Populierstraat en is momenteel in gebruik als akkerland. Langs de straatzijde is een bomenrij aanwezig. Het projectgebied wordt in het westen omgeven door bebouwing langs de Populierstraat, in het noorden door akkerland, in het oosten door een recente verkaveling en in het zuiden door landbouwgronden en bebouwde percelen.

Het plangebied situeert zich zeker vanaf het laatste kwart van de 18de eeuw in landbouwgebied op ca. 2,5km ten noordoosten van het centrum van Roeselare. Hoewel de omgeving in deze periode reeds bebouwd is, lijkt er tot op heden geen bebouwing aanwezig te zijn geweest binnen het plangebied. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied is afgebeeld, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het plangebied wordt op deze kaart in landbouwgebied geprojecteerd binnen een stippellijn die een appendante heerlijkheid van het Brugse Vrije (*'Franc de Bruges'*) aangeeft. Vlak ten oosten van het plangebied bevinden zich enkele gebouwen. In de directe omgeving zijn reeds verschillende gebouwen aanwezig langsheen de bestaande wegen. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 kan voor het eerst de Populierstraat ten westen van het plangebied worden opgemerkt. De voornaamste wegen rondom het plangebied zijn in deze periode reeds aanwezig. Binnen het plangebied is geen bebouwing aanwezig. Eenzelfde situatie wordt aangetroffen op de kaart van Popp (ca. 1842-1879) en de topografische kaarten van 1861 en 1883. Op de Vandermaelen kaart en de topografische kaart van 1911 wordt een (land)weg aangegeven ten zuiden van het plangebied, leidend naar de gebouwen ten zuidoosten van het plangebied. De luchtfoto's uit het einde van de 20ste en het begin van de 21ste eeuw geven aan dat het plangebied ook in de recentste geschiedenis onbebouwd is gebleven. Afgaande op de cartografische bronnen en de luchtfoto's hebben er geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein sinds eind 18de eeuw.

De omgeving van het plangebied kent landschappelijk een matig golvend karakter met de Zilverberg in het zuidwesten als hoogste punt en met depressies ter hoogte van de natuurlijke (bv. de Mandel) en artificiële (bv. het kanaal Roeselare-Leie) waterlopen. Het projectgebied bevindt zich op een zuidwestelijke uitloper van een heuvelrug die zich van noord naar zuid uitstrekt over het grondgebied van Roeselare. Ten noordwesten, ten westen en ten zuiden bevinden zich lager gelegen gronden in de depressies van de Uitenhovebeek, de Krommebeek, de Mandel en het Kanaal Roeselare-Leie. Het plangebied kent een golvend microreliëf met een lager gelegen zone aan de straatkant en in het noordoosten (ca. +22,8m TAW) en iets hoger gelegen delen in het noorden (ca. +23,4m TAW) en in het zuidoosten (ca. +23,6m TAW). Het hoogteverschil op siteniveau beslaat dus maximaal ca. 80cm. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt aan het plangebied een verwaarloosbare erosiegraad toegekend. De bodemkaart karteert binnen het plangebied matig droge lemige zandbodems met duidelijke ijzer en/of humus B horizont en matig natte lichte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde

textuur B horizont. Tijdens een proefsleuvenonderzoek¹ op het terrein net ten oosten van het plangebied werden reeds bodemkundige vaststellingen gedaan, die een indicatie geven over de vermoedelijke bodemopbouw van het plangebied. Hier werd op de meeste plaatsen een Ap-C bodemprofiel geregistreerd, waarbij de C-horizont zich meteen onder een relatief dunne bouwvoor bevindt. Plaatselijk werd tussen de bouwvoor en de C-horizont nog een Bw-horizont (verweringshorizont), ontstaan ten gevolge van intensieve bioturbatie, vastgesteld. Binnen het plangebied kan een gelijkaardige bodemopbouw verwacht worden.

Op archeologisch vlak zijn er nog relatief weinig gegevens voorhanden. Op basis van losse archeologische vondsten werd echter reeds aangetoond dat de ruime omgeving van het plangebied reeds sinds het finaal Paleolithicum wordt gefrequentieerd. Gravend archeologisch onderzoek bracht ten zuidwesten van het plangebied reeds nederzettingssporen uit de midden-Romeinse periode aan het licht. Middeleeuwse archeologische waarden zijn vooralsnog voornamelijk gekend via de cartografische bronnen (sites met walgracht). Het onderzoek meteen ten oosten van het plangebied, uitgevoerd naar aanleiding van de nieuwe verkaveling², bracht enkele perceelsgreppels uit de nieuwe en nieuwste tijd aan het licht. Daarnaast werden enkele paalkuilen, kuilen en twee houtskoolmeilers aangesneden. De datering van de sporen blijft wegens het ontbreken van vondstmateriaal grotendeels onzeker.

De initiatiefnemer plant een verkaveling van het plangebied in 22 bouwloten en de aanleg van een interne wegenis en gemeenschappelijke groenzones. De interne wegenis (ca. 1640m²) sluit op twee plaatsen aan op de Populierstraat en zal de toekomstige verkaveling verbinden met een wegenis van de nieuwe verkaveling ten oosten van het plangebied. De wegenis wordt opgebouwd uit cementbetonverharding en uit betonstraatstenen. Langs de wegenis worden enkele parkeerplaatsen ingeplant en zullen bomen worden aangeplant. Ook worden infiltratiezones voor hemelwater voorzien binnen en rondom de wegenis. In de noordelijke helft van het plangebied worden drie rijen van telkens vier driegevelwoningen met eventuele carport, tuinberging en met voor- en achtertuin (grondoppervlakte tussen 207m² en 231m²) voorzien. Centraal binnen het plangebied zullen vier aaneengesloten woningen met achtertuin en eventuele carport en tuinberging (grondoppervlakte tussen 156m² en 228m²) worden gerealiseerd. Langs de zuidelijke zijde zullen tot slot vier driegevelwoningen en twee viergevelwoningen worden gebouwd, telkens voorzien van een voor- en achtertuin en met ruimte voor een carport en tuinberging (grondoppervlakte tussen 220m² en 553m²). Langs de centrale oostelijke en westelijke zone zullen verder ook nog twee groenzones worden aangelegd met een oppervlakte van respectievelijk 614m² en 194m². Er zullen aldus aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen en voor de aanleg van de wegenis, funderingswerken, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

¹ Demoen, Gierts, Krekelbergh 2016.

² Demoen, Gierts, Krekelbergh 2016.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek over het volledige terrein. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

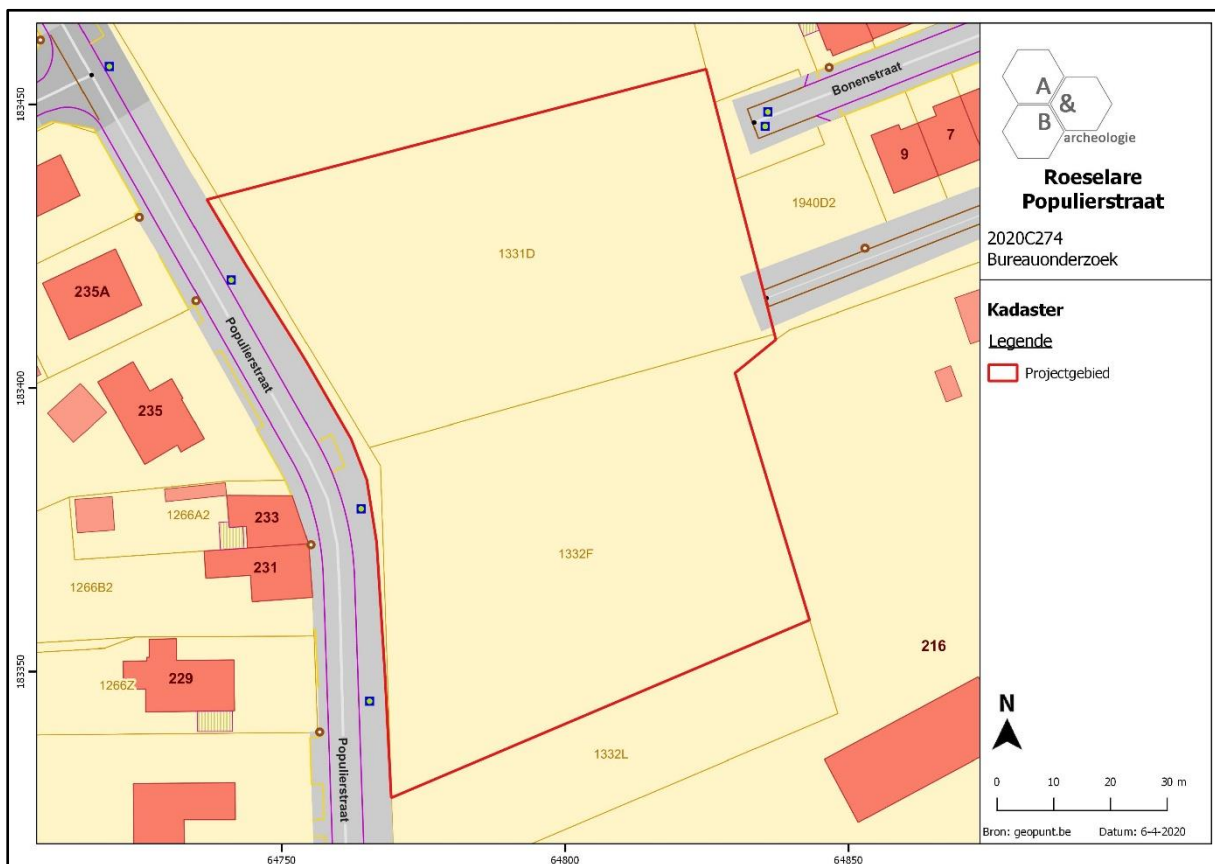
Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Roeselare, Populierstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 64706.74 en Y: 183352.53; X: 64873.19 en Y: 183431.47

Oppervlakte plangebied: ca. 8110m²

Kadastergegevens: Roeselare, afdeling 2, sectie B, percelen 1331D en 1332F (zie figuur 1)

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor proefsleuvenonderzoek:
 - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
 - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten (bv. houtskoolmeilers) of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
 - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
 - Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen en deze aangetroffen tijdens het vooronderzoek op het aangrenzend perceel ten oosten van het plangebied?
 - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
 - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
 - Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methodes zijn om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethoden moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

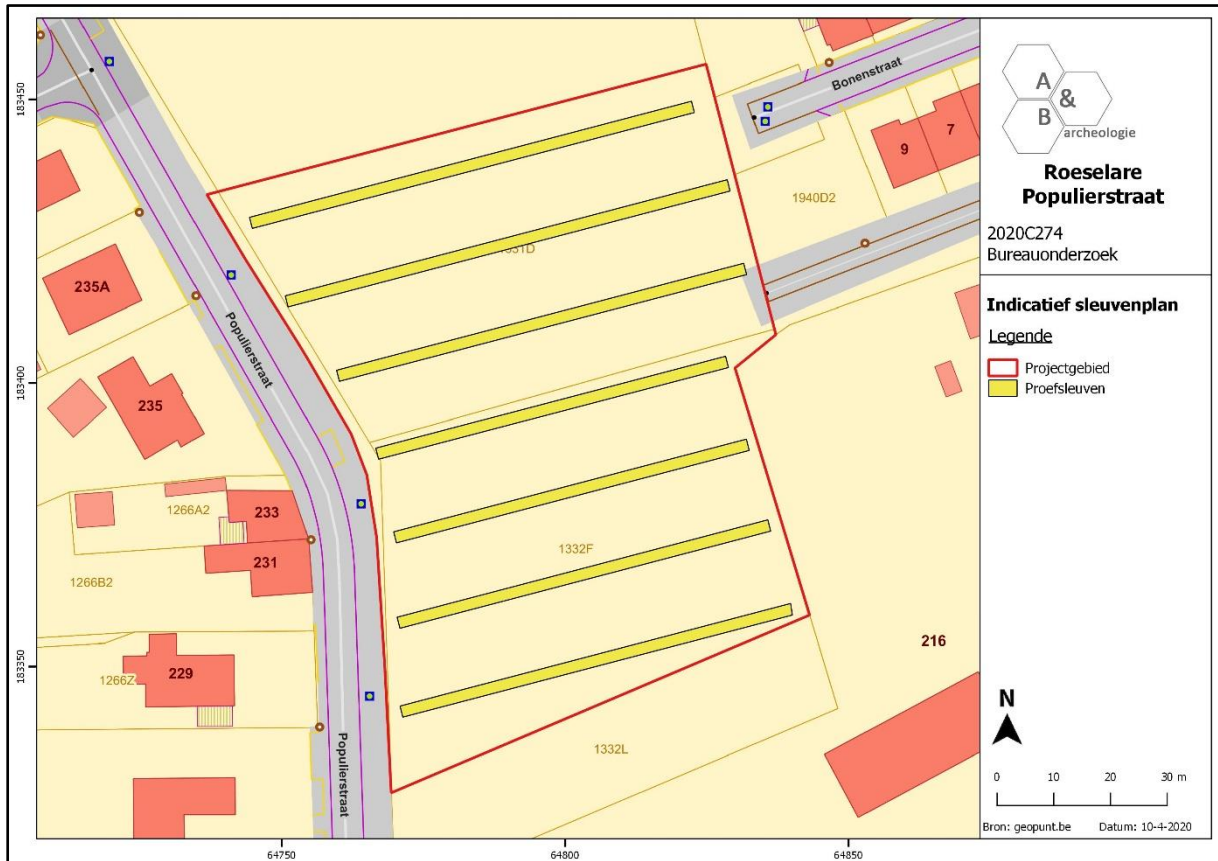
- Randvoorwaarden/aandachtspunten
 - 1) Het is noodzakelijk dat het terrein vrij is van obstakels voorafgaand de start van het verder vooronderzoek.
 - 2) Het onderzoek kan pas van start gaan nadat er duidelijke afspraken over het geplande onderzoek zijn gemaakt tussen de huidige eigenaars en gebruikers van het akkerland enerzijds en de initiatiefnemer anderzijds.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn zuidwest-noordoost georiënteerd. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% van de onderzoekbare oppervlakte (811m²) opgelegd door middel van sleuven en 2,5% (203m²), door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatif sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op lemige zandgronden en lichte zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.